

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Andra kammaren.

Nr 6.

Lördagen den 13 februari.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 34, angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för personal vid de kungl. teatrarna; och

nr 36, angående anslag till posthusbyggnad i Karlskrona.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 24, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 28, angående gäldandet av vissa haverikostnader; och

nr 33, angående försäljning av viss statens järnvägar tillhörig vattenrätt m. m.

§ 3.

Föredrogos var för sig och remitterades till behandling av lagutskott följande på bordet liggande motioner, nämligen

nr 292 av herr *Gustafsson* i Bogla m. fl.;

nr 293 av herr *Edberg*;

nr 294 av herr *Mosesson* m. fl.; och

nr 295 av herr *Hallén* m. fl.

§ 4.

Herr andre vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Hallagård**, som anförde: Herr talman! Inom Trollhätte kraftverks Skaradistrikt har en omläggning av frekvensen av den elektriska strömmen från 25 till 50 perioder skett. För att bestrida de därmed förenade kostnaderna få abonnenterna enligt kontrakt mellan dem och vattenfallsstyrelsen betala 5 kronor per tariffenhet, medan vattenfallsstyrelsen iklätt sig överskjutande kostnader.

Efter omläggningen har det visat sig, att den elektriska energien blivit sämre, beroende därpå, att ledningarna icke äga tillräckliga dimensioner för 50 perioders ström och transformatorerna troligen icke äro riktigt kopplade för

Andra kammarens protokoll 1943. Nr 6.

Interpellation. (Forts.)

denna. Därest ombyggnad av transformatorer och ledningar måste ske, kräver detta avsevärda kostnader. Då enligt kontraktet icke klart framgår vem som är skyldig att bestrida dessa kostnader, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Är vattenfallsstyrelsen eller äro abonnenterna skyldiga att bekosta den ombyggnad av transformatorer och ledningar, som eventuellt måste företagas?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr Persson i Växjö, som yttrade: Herr talman! Trafikkommissionen hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 sept. 1942, att en obligatorisk behovsprövning av alla i gång varande personbilar skulle ske, då förnyad oljetilldelning efter den 31 mars 1943 skulle beviljas. Nödvändigheten av besparingar, främst i fråga om bilgummit men även beträffande smörjoljan, var givetvis orsaken till förslaget framläggande.

Denna fråga har nu kommit i ett annat läge, då ny inventering av personbilarnas ringbestånd påbudits och den nuvarande ransoneringsperioden för smörjoljetilldelningen förlängts till den 31 maj i år. I samband härmed kan erinras om, att utvidgat beslag på bildäck och gummiringar trädde i kraft den 8 mars i fjol och att uppgifter då infordrades från innehavare av bilgummi. För automobiler gällde det ytterdäck av följande storlekar: 6.00—16 tum, 6.25—16, 6.50—16 och 7.00—16 tum, obegagnade och begagnade samt innerslangar avsedda att begagnas tillsammans med ytterdäck av angivna slag. Denna inventering gav av allt att döma icke det resultat som åsyftats, såvida icke orsaken till den nya inventeringen kan antagas vara den, att nytillkommande faktorer inverkat till ett förändrat läge på gummimarknaden.

Behovsprövningen för personbilarna i samband med oljetilldelningen har alltså uppskjutits tillsvidare. För de i gång varande personbilarna kan nuvarande läge betecknas som ett osäkerhetstillstånd. Detta kan icke anses så särskilt tillfredsställande, då man kan räkna med, att många privata bilägare icke komma att visa samma intresse, när det gäller den översyn av bilarna, som brukar verkställas på våren. Det är ju förklarligt, att den som räknar med att inom kort bli förbjuden köra med sin bil icke i detta avseende påtager sig större kostnader än nödvändigt.

Man torde nu ha anledning antaga, att det slutliga avgörandet beträffande personbilarna är beroende av den igångsatta inventeringens resultat. I så fall borde man kunna utgå ifrån, att ingen behovsprövning kommer till stånd, om inventeringen visar att ringreserverna äro tillfredsställande. Men även om resultatet blir det motsatta, kan man ifrågasätta nyttan av en behovsprövning. Om den är nödvändig för angivna syften, nämligen åstadkommandet av nämnvärd besparing av bilgummi och smörjolja, kan givetvis inga invändningar göras. Men det torde vara tvivelaktigt, om dessa resultat kunna åstadkommas genom en behovsprövning efter de linjer, som trafikkommissionen föreslog i skrivelsen av den 17 december förra året. Man kan med skäl förmoda, att det bleve ett ganska litet antal personbilar, som icke skulle komma i fråga vid en förnyad oljetilldelning. På grund härav har man anledning räkna med ett klen resultat. Bilgummit på dessa bilar sparas ju icke genom att det icke är i bruk — snarare kan det sägas vara tvärtom. Frågan är då om det kan anses nödvändigt och tillrådligt att genomföra en behovsprövning, som lär innebära att

Interpellation. (Forts.)

25 olika myndigheter skola pröva de olika fallen, d. v. s. behovet för de c:a 28,850 fordon, som, enligt trafikkommissionens uppgift den 1 sept. i fjol, voro i s. k. icke yrkesmässig trafik, samt dessutom de bilar, som sedan dess eventuellt tagits i bruk. Med hänsyn till det förutnämnda torde man också ha svårt att finna några bärande skäl för införande av en sexmilsräjong för privata personbilar. För bilägaren är det ofta av betydelse, att han kan färdas obehindrat, i den mån oljetilldelningen medger detta, och för såväl övriga enskilda medborgare som för samhället måste detta vara tämligen betydelselöst.

Med hänvisning till det ovan anförda anhåller jag att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet att behovsprövning för personbilarna enligt trafikkommissionens förslag kan åstadkomma någon nämnvärd besparing av bilgummi och smörjoljor?

2) Om så icke är förhållandet, kan man då räkna med att trafikkommissionens förslag är ur räkningen och att behovsprövning och räjongbegränsning icke komma att genomföras?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 6.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens vattenfallsverks räkning av enskild kraftdistributionsverksamhet m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. V. Bohlin m. fl. från ersättningsskyldighet;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1943/44 m. m.; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44;

bankoutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om dyrtidstilllägg till den hos riksdagens kamrar, utskott och kansli tillfälligt anställda personalen; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående viss ändring av vapenkungörelsen; och

nr 5, i anledning av väckt motion om fullständigt avskaffande av förfarandet med kungörelsers uppläsande i kyrka.

§ 7.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 22, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § och 27 § 1 mom. D värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Herr *Törnkvist* avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 25, angående lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget m. m.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.13 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 16 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 35, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 484) om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 34, angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för personal vid de kungl. teatrarna; samt

till statsutskottet propositionen, nr 36, angående anslag till posthusbyggnad i Karlskrona.

§ 4.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den på bordet liggande motionen nr 296 av herr *Törnkvist*.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 18 och 23—30, bankoutskottets utlåtande nr 3 samt första lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5.

§ 6.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser hov- och slottsstaterna;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 4.06 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 17 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 37, angående disposition av visst äldre reservationsanslag; nr 38, angående förvärv av Malmö—Simrishamns m. fl. järnvägar; nr 39, angående anslag till telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm; och nr 41, angående bidrag till inköp av vägbyggnadsmaskiner. Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

*Svar på
interpellation.*

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som anförde: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr *Hansson* i Skediga frågat, huruvida jag vore villig att medverka till att lämna beskattningsmyndigheterna sådana instruktioner, att jordbrukets levande och döda inventarier uppskattades till förkrigspriser vid årets taxering.

Enligt 10 § statsskatteförordningen skall lös egendom, som är avsedd för stadigvarande bruk i jordbruk med binärningar, i skogsbruk eller i rörelse, vid förmögenhetsberäkningen värdesättas i enlighet med vedertaget affärsbruk inom det slag av verksamhet, däri egendomen är nedlagd. Värdesättningen skall ske med hänsyn till förhållanden vid beskattningsårets utgång. I anvisningarna till 9 och 10 §§ statsskatteförordningen stadgas vidare, att i fråga om värdesättning av tillgångar inom jordbruk med binärningar samt skogsbruk gäller, att *levande* inventarier sättas till sitt värde i allmänna marknaden och att vid värdesättning av *döda* inventarier samma förfarande följes som för rörelse, d. v. s. att tillgångarna upptagas till anskaffningsvärdet, därå årliga avskrivningar göras för utrangering, slitning och annan värdeminskning. Författningsenligt skola sålunda vid årets taxering de levande inventarierna upptagas till saluvärdet vid 1942 års utgång, medan de döda inventarierna skola upptagas till anskaffningsvärdet med iakttagande av att vederbörliga värdeminskningss-avdrag få göras.

Interpellanten har vänt sig mot att vid vissa överläggningar mellan taxeringsmyndigheterna angående årets taxering man skulle hava uttalat sig för en värdesättning å jordbruksinventarier på basis av de nu rådande höga priserna. Då jag utgått från att interpellanten därvid i första hand åsyftat förhållandena inom Uppsala län, har jag låtit införskaffa upplysningar om vad som i detta hänseende förekommit vid de överläggningar rörande taxeringsarbetet, som hållits inför länsstyrelsen i Uppsala län föregående månad. Enligt protokollet över sammanträdet beslöto de närvarande uttala, att för medelgoda djur följande värden borde tillämpas nämligen

Svar på interpellation. (Forts.)

för en häst, minst 3 år	900	kronor
» » unghäst	500	»
» » ko	400	»
» » tjur	450	»
» ett ungkreatur	200	»

I anslutning till dessa sifferuppgifter har landskamreraren i länet uttalat, att det i år var första gången som taxeringsmyndigheterna i länet upptagit till överläggning frågan om värdesättningen av jordbrukets levande inventarier. Anledningen till att man nu tagit upp frågan var den, att stora ojämnheter konstaterats vid värdesättningen inom de olika taxeringsdistrikten, varför det ansetts lämpligt att vissa normalvärden fastställdes. Dessa normalvärden avse medelgoda djur, varför både högre och lägre värden kunna tillämpas allt efter omständigheterna. Landskamreraren har vidare uttalat att, enligt vad han inhämtat, medelgoda hästar vid 1939 års taxering i allmänhet värdesattes till 600 å 700 kronor och medelgoda kor till 250 å 300 kronor. Den beslutade höjningen — till 900 kronor för häst och 400 kronor för ko — ansåg landskamreraren mycket måttlig. Saluvärdet vid senaste årsskiftet hade nämligen utan tvivel varit betydligt högre, men det hade icke ansetts skäligt att lägga några toppriser till grund för värdesättningen.

Beträffande *döda* inventarier har något motsvarande uttalande icke gjorts vid de nyssnämnda överläggningarna. De döda inventarierna specificeras ju emellertid icke i deklarationen vid förmögenhetsberäkningen — vilket däremot sker i fråga om de levande inventarierna — utan uppgivas i klump ofta till ganska låga värden.

Som av det anförda framgår torde några berättigade erinringar icke kunna göras mot de principer, som sålunda godtagits för Uppsala läns vidkommande. Grunderna för värdesättningen av levande inventarier ha utformats med utgångspunkt från författningens bestämmelser, dock att de nuvarande priserna — såsom beroende av exceptionella förhållanden — ansetts först efter viss reduktion kunna läggas till grund för värdesättningen.

Vad angår övriga län har jag icke anledning antaga, att man i princip intager annan ståndpunkt än som godtagits för Uppsala län.

Utan att gå in på frågan om jag konstitutionellt har möjlighet att meddela sådana instruktioner, som interpellanten avser, vill jag sålunda uttala, att jag icke finner dylika instruktioner för närvarande påkallade.

Härefter yttrade:

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

I sitt svar har statsrådet utgått från att jag i första hand åsyftat förhållanden inom Uppsala län. Min interpellation ger ingen som helst utgångspunkt för ett sådant antagande, och jag vill understryka att jag icke interPELLERAT i denna fråga för ett visst läns jordbrukare utan för hela landets.

I sitt svar anför statsrådet vidare att det icke kan göras några berättigade erinringar mot de principer, som godtagits för Uppsala läns vidkommande, varmed man väl får förstå ett godkännande av de principer, som tillämpas även i övriga län. Detta innebär godkännande av priser på t. ex. kor från 400 och upp till 1.000 kronor.

Av svaret framgår ytterligare, att inom ett angivet län en stegring har skett från 250 å 300 kronor för kor år 1939 till för närvarande enligt länsstyrelsens förslag till normalvärden vid innevarande års taxering 400 kronor. Förklaringen till denna värdeökning torde icke kunna finnas i det faktum, att normal-

Svar på interpellation. (Forts.)

pris sedan länge varit gällande för såväl kött som fläsk eller att prisstopp införts av statsmakterna utan i den föregående år på grund av bättre fodertillgång ökade efterfrågan på livdjur, avsedda att utfylla luckorna efter tidigare års stora nedslaktningar på grund av foderbristen.

Beträffande den av statsrådet åberopade § 10 i statsskatteförordningen jämte anvisningar till denna paragraf säges där, att »levande inventarier sättas till sitt värde i allmänna marknaden». Men vad förstås då med »värde i allmänna marknaden»? Är det livdjurs- eller slaktdjursvärdet? Enligt min uppfattning kan det endast vara fråga om slaktdjursvärdet, ty den absolut dominerande kreatursförsäljningen sker i form av slaktdjur, och med värdet i allmänna marknaden måste då givetvis även förstås detta slaktdjursvärde. Det av statsrådet uppgivna värdet från 1939 tyder även på att denna tolkning är riktig, men att tendens nu finnes att frånga densamma.

Men även om man skulle vara ense om att med värdet i allmänna marknaden förstås slaktdjursvärdet så kan återigen diskuteras vad detta slaktdjursvärde bör uppskattas till. Det är härvidlag jordbrukaren bör tillerkännas samma rätt som t. ex. till förmögenhetsskatt skattepliktiga rörelseidkare, vilka praktiskt taget kunna skriva ned sina tillgångar i form av varulager hur långt som helst utan att skattemyndigheterna äga rätt att frånga denna värdering, om icke särskilda skäl därtill föranleda — detta i vad gäller inkomstbeskattningen —, samt beträffande förmögenhetsbeskattningen ävenledes i de allra flesta fall få denna värdering godkänd, även om taxeringsmyndigheterna därvidlag ha lagenlig rätt att frånga värderingen. Jag anser därför att jordbrukaren dels bör äga rätt att göra avdrag för merpris vid inköp av inventarier, som rubriceras såsom nyuppsättning, dels medgivas rätt att upptaga den förmögenhet, som representeras av bl. a. kreatursbesättningen, till värden, som under inga förhållanden överstiga förkrigsvärdena på slaktdjur. Då rörelseidkaren medges rätt att på flera sätt gardera sig mot väntade sämre tider efter ett fredsslut bör samma rätt tillkomma jordbrukaren. Det förhållandet att jordbrukaren genom sin deklaration har att lämna specifikation på i förmögenheten ingående kreatur, bör icke föranleda att hans förmögenhetsvärden justeras efter högre värden, då en sådan korrigering ytterst sällan torde förekomma för andra skattepliktiga, även om taxeringsmyndigheternas lagenliga rätt till en sådan justering föreligger.

Enligt statsrådets svar föreligger beträffande Uppland en icke obetydlig höjning av värdena från 1939, för hästar och kor c:a 50 %, men om man ser på Östergötlands län så har där fastställts värden på upp till 1,000 kronor för kor. Enligt vad jag inhämtat finnes för de flesta övriga län inga normgivande värden fastställda utan sker bedömning individuellt, men med hänsyn till vad som framhållits av statsrådet torde därvidlag principen om höjda värden säkerligen genomgående tillämpas.

Om man beräknar den tillämpade värdeökningen till lågt 200 kronor per djur i genomsnitt för hela landet, så utgör detta för beståndet av hästar och kor en sammanlagd värdeökning på runt 720 miljoner kronor, som då utgör ökat underlag för förmögenhetsbeskattning med en ökad skattebelastning på jordbrukarna av c:a 2 miljoner kronor per år, en icke obetydlig summa. Det ökade förmögenhetsvärdet föreligger dessutom i själva verket endast på papperet, och en sådan förmögenhetsökning bör icke registreras vid taxeringen med ty åtföljande höjd taxering och höjda skatter.

Med hänvisning till vad jag nu framhållit förväntar jag att herr statsrådet trots sitt uttalande i svaret ville medverka till att sådana instruktioner om möjligt lämnas taxeringsmyndigheterna, som sammanfalla med vad jag i min interpellation framfört.

Svar på interpellation. (Forts.)

Herr Hansson i Rubbestad: Herr talman! Detta är en ganska viktig fråga, som inte gäller bara Uppsala län utan, som interpellanten sade, samtliga jordbrukare i hela landet. I mitt län, Älvsborgs län, gick man redan i följande åtminstone i viss utsträckning in för att redan det året höja inventariervärdena. Vi hörde av herr statsrådets svar, att landskamreraren i Uppsala län meddelat, att det nu var första gången som man där gick in för ändrade värden på dessa saker. Jag tror därför det vore skäl i om man från statsmakternas sida ville poängtera för skattemyndigheterna, att i dessa tider, då varorna stiga ganska hastigt men man kan riskera en snar tillbakagång, det meddelas i tid att man inte skall taga hänsyn till de exceptionella förhållanden, som nu råda.

Herr statsrådet meddelade också i sitt svar, att i dessa tider skall man inte i full utsträckning sätta värdena till de högsta saluvärden som kunna förekomma. Alltså är statsrådet också själv inne på den linjen, att man inte skall tillämpa de höga värden, som nu råda, och med tanke på den tillbakagång, som helt säkert kommer att inträffa vid detta krigs slut, tror jag det vore lyckligt om man inte i onödan trissar upp dessa värden. En tillbakagång måste då medföra även en nedsättning av desamma. Jag tror det vore välbetänkt, om herr statsrådet ville ge direktiv åt skattemyndigheterna att låta dessa värden på inventarier stå vid de värden, som gällde 1939 före kriget, och att ingen justering bör företagas under pågående krig.

Herr förste vice talmannen Magnusson: Herr talman! Det är kanske onödigt att jag blandar mig i den här debatten, men jag kan inte underlåta att ge uttryck för den uppfattningen, att om vi få anse de värden, som av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här ha angivits, såsom normgivande för Uppsala län, så finns det knappast någon anledning för oss ifrån jordbrukarhåll att göra någon invändning på den punkten, utan jag tror, att om vi i stället förklara, att dessa värden kunna godtagas, så göra vi oss själva och jordbruket därigenom den bästa tjänsten.

Jag kan icke underlåta att uttala detta.

Herr Hansson i Rubbestad: Herr talman! Jag vet ju inte, om herr förste vice talmannens uttalande beror på erfarenhet. Om så är fallet vill jag säga, att hans erfarenhet är betydligt skiljaktig ifrån den jag har beträffande värdesättningen på dylika inventarier.

En mycket bra arbetshäst stod före kriget i 500 eller högst 600 kronor och en ko i 200, 250 eller högst 300 kronor. Här föreslås nu minst 400 kronor för en ko och en motsvarande stegring för hästar och ungdjur. De priser, som här äro fastslagna, äro betydligt högre än de som gällde före kriget, och det är detta system som jag inte tycker det är riktigt att tillämpa.

Herr förste vice talmannen Magnusson: Herr talman! Jag vet mycket väl den saken, men ha vi möjlighet att se bara åt ett håll och tänka på de priser, som rådde före kriget? Föreligger det inte både författningssenligt och även i övrigt det förhållandet, att man skall taga hänsyn till de priser, som faktiskt nu gälla på de varuslag, varom här är fråga? Då blir ju bedömandet något annorlunda, ty vilka priser gälla ej nu på berörda inventarier.

Jag tror inte vi kunna alldeles frigöra oss ifrån att bedömandet måste ske även med hänsyn till de priser, som faktiskt föreligga. Jag anser därför att överdrifter från vår sida är i nuvarande läge den sämsta tjänst vi kunna göra jordbruksnäringen.

Svar på interpellation. (Forts.)

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Jag vill bara säga att i dessa tider, som äro oberäknliga ur många synpunkter, så skall man inte låta de exceptionella förhållanden, som gjort att priserna stigit i ganska stor utsträckning, få tillämpning vid en taxering, då man kan riskera, att rätt snart denna höjning går tillbaka till, kanske till och med lägre än vad som var före kriget. Jag tycker det är mera riktigt att man håller sig på den linjen, att man låter dessa värden stå vid vad de gällde före kriget, eftersom man har utsikter att vänta att de skola gå ned, då kriget är slut.

Herr förste vice talmannen **Magnusson** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag kan inte hjälpa att jag tycker att herr Hansson i Rubbestad gör sin förmåga att fatta mindre än vad den i verkligheten är.

Här föreligger det faktiskt så, att det är inte de exceptionella prisförhållanden, som nu råda, vilka varit normgivande för den värdering, vi här diskutera, utan helt andra priser. Är det så, att herr Hansson verkligen vill att icke nu förefintliga exceptionella prisförhållanden skola vara normgivande, ja, då måste herr Hansson godtaga de priser som här omtalats och då äro herr Hansson och jag faktiskt på fullkomligt samma linje, ty vad jag företrätt här är endast det, att exceptionella prisförhållanden vare sig åt ena hållet eller åt det andra icke skola få inverka på värdesättningen.

Herr **Hansson** i Rubbestad, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag vill bara säga, att fastställandet av priser, som äro 100 % över de som gällde före kriget, är inte att följa gamla normala förhållanden. Är det icke exceptionellt att låta höja med 100 %?

Vidare anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag begärde inte ordet annat än för att dels uttala mitt tack till herr förste vice talmannen för hans inlägg dels för att erinra herr Hansson i Rubbestad om att om hans uppfattning är riktig, d. v. s. att dessa priser skola gå tillbaka till priserna före kriget eller till och med därunder, så förutsätter han tydligen, att även jordbrukspriserna överhuvud taget skola falla till en sådan nivå. Jag tror inte det kommer att vara fallet, och jag kan inte tro att herr Hanssons i Rubbestad meningsfränder överhuvud tänkt sig en sådan utveckling.

Herr **Barnekow**: Herr talman! Jag skall icke yttra mig om förhållandena i vad de avse Uppsala län. Äro de liknande i övriga län, tror jag, att jordbrukarna få finna sig. Men jag vill uttrycka den önskan, att icke den förmögenhetsstegring, som här deklarerar av jordbrukarna, blir tagen till intäkt för att jordbruket burit sig bra under de gångna åren. Det innebär ju ingen direkt vinst för jordbrukarna, att inventarierna stigit i värde. Skulle saken utnyttjas därhän, vore det synnerligen olyckligt.

Vidare ber jag att få inskjuta en sak. När nu finansministern här lagt en dämpande hand på deklarationsmyndigheterna och tydligen kommit till ett ganska gott resultat, hoppas jag, att hans maning icke förklingar lika ohörd som den han gjorde i ett annat sammanhang. Hans här i kammaren uttalade önskan, när det gällde frågan, huruvida influtna belopp vid realisation av jordbrukarnas djur skulle upptagas såsom inkomst eller icke, följdes icke. Jag skall nämna ett enda exempel. Jag känner en jordbrukare, som hade 14 hästar. Staten lade beslag på 5 av dem — givetvis de 5 bästa. I sina besvär hos prov-

Svar på interpellation. (Forts.)

ningsnämnden använde sig jordbrukaren av finansministerns uttalande här om att inkomst av realisation av djur intill en viss procent icke skulle upptagas till beskattning. Prövningsnämnden svarade emellertid, att djur kunde återköpas och att det därför icke spelade någon roll, om beloppet i fråga upptoges såsom inkomst eller ej. Men var och en vet, att det kan vara ganska dyrt att återköpa sina djur.

Jag har alltså velat uttala dessa två önskingar: för det första, att icke den ökade förmögenhet, som här upptages för jordbrukarna, kommer att tagas såsom bevis för att jordbruket haft goda tider, för det andra att den maning finansministern gjort måtte lända till bättre efterföljd än den önskan han uttalade tidigare i det avseende jag nyss nämnde.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Jag vill svara finansministern på hans fråga, om jag icke önskade, att priset på jordbrukets produkter skulle gå ned till nivån före kriget, med att ställa en motfråga: skulle icke finansministern också önska detta? För min del vill jag säga, att om priserna på andra varor gå ned i sådan grad, att de berättiga till en dylik nedsättning, vill jag icke motsätta mig en sådan.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag hade icke tänkt lägga mig i debatten, men kan icke underlåta att säga ett par ord. Från visst håll tycks man icke förstå, att vid taxeringsförfarandet uppskattningen av värden måste ske efter vissa ensartade grunder, så att värdet av vissa saker icke får beräknas till förkrigsvärdet, medan värdet på andra uppskattas högre. Jag är själv jordbrukare och har sysslat också litet med taxering, och jag måste säga, att det vore orimligt att fordra, att i fråga om jordbrukets inventarier ingen rubbning finge ske, medan värdet å andra inventarier jämkades uppåt. Vi kunna icke skapa två särskilda lagar, den ena för jordbrukarna och den andra för andra skattebetalare här i landet. Jag tror, att efter finansministerns redogörelse här kunna även jordbrukarna känna sig synnerligen lugna för att i den mån det sker förändringar dessa komma att drabba lika över hela linjen. När man gjort denna värdesättning, har man enligt min mening gått fram med mycket stor försiktighet. Blir det nu en höjning, avser den ju uppskattningen av förmögenheten. Givetvis kommer jordbrukarnas förmögenhet, i den mån staten fastställt normalpriser på vissa saker, såsom foder, spannmål, skogsprodukter o. d., att stiga i förhållande därtill. Hur mycket är det då, som upptages till beskattning? Jo, $\frac{1}{100}$ av detta värde. Och när priserna gå ned, såsom herr Hansson i Rubbestad nämnde, sjunker naturligtvis också värdet av förmögenheten.

Jag kan icke förstå, att man här gör så stort väsen för denna saks skull. Det gäller ju endast en taxeringsåtgärd, som är helt naturlig.

Herr förste vice talmannen **Magnusson**: Herr talman! Bara ett enda litet tillägg.

Den som lyssnade till mitt första anförande torde ha förstått, att det hade sin grund i den uppfattningen, att det här rörde sig om mycket moderata värden och att det därför fanns anledning för oss på jordbrukarhåll att godtaga dem. Nu har man emellertid från visst håll ställt sig i opposition häremot. Jag vill göra en vädjan: göra vi icke oss själva den största tjänsten, om vi utan invändning godtaga de värden, som skisserats av statsrådet, så att de kunde bli normgivande runt om i vårt land? Göra vi oss själva någon tjänst med att resa opposition mot dem? Jag vill som sagt rikta den vädjan, icke minst till herr Hansson och hans meningsfränder, att de icke skola i detta fall

Svar på interpellation. (Forts.)

gå in på vägar, som innebära en otjänst för jordbrukarna. — Detta må vara mitt sista ord i debatten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, angående dispositionen av ett för vissa byggnadsarbeten vid erkända alkoholistanstalten Dagöholm anvisat anslag.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

*Svar på
interpellation.*

Ordet lämnades på begäran till chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet *Sköld*, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Lundberg i Uppsala i anledning av vissa förhållanden vid Upplands infanteriregemente till mig riktat följande frågor:

1. Är statsrådet villig att redogöra för sin inställning till dessa frågor och anser statsrådet det vara möjligt att åstadkomma en rättelse, och i så fall,

2. Är statsrådet villig att upplysa kammaren om vilka åtgärder, som kunna och böra vidtagas för att förhindra ett återupprepande.

I anledning härav ber jag att få anföra följande.

De framställda frågorna avse i huvudsak *dels* förhållandena vid biltransport av ett kompani från dess lastningsstation till förläggningsplatsen och *dels* de permitteringsbestämmelser, som utfärdats vid avrustning av en bataljon i Uppsala. Rörande dessa förhållanden har särskild undersökning verkställts. Jag håller mig till denna vid redogörelsen för vad som passerat.

Det ifrågavarande *kompaniet* anlände till sin lastningsstation den 19 november 1942 kl. 1 på natten för att därifrån med bil transporteras till förläggningsplatsen, sex mil därifrån. Vid denna tidpunkt och under transporten rådde en temperatur ej understigande — 4 grader (ej — 12 grader, såsom i interpellationen uppgivits). Kompanichefen, en reservofficer, hade icke någon tanke på att pälsarna behövdes, varför dessa fingo kvarligga på tältbilarna, som medföljde transporten. Ingen gjorde framställning om att få disponera pälsarna. Under transporten som tog omkring 2½ timme, gjordes tre eller fyra uppehåll, då truppen fick stiga ur och röra på sig. En genomgång av sjukrullan har visat, att ingen av truppen blivit förkyld eller på annat sätt tagit skada.

Det är uppenbart att truppen bort under transporten utrustas med pälsar så mycket hellre som ju dessa funnos tillgängliga. Att så icke skedde får betraktas som obetänksamhet från befälets sida. Några generella bestämmelser för att förebygga ett återupprepande av händelsen äro knappast erforderliga. Den tillhör sådana händelser, som undvikas genom normalt förutseende och omtanke och som på grund därav dess bättre mera sällan inträffa. I det enskilda fallet har vederbörande kompanichef erinrats om nödvändigheten att för framtiden ägna uppmärksamhet åt truppens utrustning.

Den av interpellanten åsyftade *bataljonen* skulle efter återkomsten från fälttjänstgöring någon tid kvarstanna i Uppsala för avveckling (inlämning). För dess avrustning och materiels rengöring och iordningställande för förrådsförvaring samt inlämning hade utarbetats en detaljerad och omsorgsfull plan, omfattande sex dagar. I praktiken visade det sig, att materielvården och inlämningen kunde ske snabbare, varför avvecklingstiden förkortades med en dag. De värnpliktiga hempermitterades således en dag tidigare än som från början beräknats.

Svar på interpellation. (Forts.)

Under en avrustning av detta slag är det givet, att icke varje man vid varje tillfälle kan känna sig fullt sysselsatt. Viss dödtid måste uppstå för en del av personalen. Det är mot bakgrunden härav som permitteringsbestämmelserna få bedömas.

Dessa bestämmelser voro utarbetade av bataljonschefen och föredragna för regementschefen. De innehöllo, att »kompanichef ägde rätt att, därest högst viktiga angelägenheter förelågo, bevilja permission». Dylik permission hade bevärdats och även beviljats, dock icke i någon större utsträckning. Sedermera beviljades permission för avhämtning av civila kläder, vilket skedde i omgångar under tiden den 20—22 januari 1943.

»Permissionsförbud» var sålunda icke utfärdat. Däremot voro permissionsbestämmelserna, som framgår av det anförda, restriktiva. Liknande bestämmelser hade tillämpats vid en annan bataljon i december 1942. Såsom motiv till de restriktiva permissionsbestämmelserna har förbandschefen meddelat, att han önskat ha truppen i möjligaste mån samlad under avrustningsperioden för att förkorta tiden för inlämning, utredning om förkomna persedlar o. s. v.

Av en av riksdagens militieombudsman verkställd undersökning framgår, att regementschefen överlämnat åt vederbörande bataljonschef att bestämma om permission åt de värnpliktiga, att den förut återgivna bestämmelsen i ämnet sedermera utfärdats genom bataljonsorder, att regementschefen av bataljonschefen erhållit en orientering om hur permissionerna ordnats men därvid icke tagit del av bataljonsorden, att regementschefen vid denna orientering icke observerat, att bestämmelserna voro så restriktiva som de sedan vid studiet av ordern visat sig vara, samt att det icke varit regementschefens avsikt att bestämmelserna skulle vara så restriktiva som de första dagarna blivit fallet men dock påtog sig det fullständiga ansvaret för bestämmelserna. Då regementschefens godkännande av bestämmelserna synes ha föranletts av ett missförstånd och då de under loppet av avrustningen uppmjukats, har militieombudsmannen icke funnit skäl företaga vidare åtgärd i denna sak.

Att permissionsbestämmelserna för detta förband känts hårda och verkat omotiverade, torde främst bero på de lokala förhållandena. Då det effektiva materielvårdsarbetet endast kunde bedrivas mellan kl. 7.30 och omkring 17.00 är det förklarligt, att truppen funnit det i viss mån meningslöst att behöva uppehålla sig i bivackerna under de timmar som återstodo av dagen. Arméchefen har vid sin undersökning av saken funnit de utfärdade permitteringsbestämmelserna onödigt restriktiva, varjämte han anför, att den i viss mån otydliga formuleringen föranlett olika tolkning på olika kompanier, vilket alltid framkallade irritation och missnöje. Denna uppfattning om permissionsförhållandena har arméchefen delgivit vederbörande. Regementschefen har anmält, att permitteringsbestämmelserna för under avrustning varande fältförband omedelbart skola revideras.

Arméchefens karakteristik av permitteringsbestämmelserna överensstämmer helt med min egen uppfattning. Givetvis ha de icke tillkommit i avsikt att bereda truppen obehag. Snarare ha de dikterats av en för låg uppskattning av den enskilde soldatens förmåga att hävda förbandets militära och allmänna anseende. Att bland de inkallade finnes ett litet antal individer, som genom bristande hyfsning och självdisciplin bereder svårigheter för befälet och åstadkommer olust och förargelse både bland kamrater och hos allmänheten, bör icke få leda till att det stora flertalet lojala värnpliktiga få lida härför. Åtgärder som leda därtill visa mindre god blick för ett psykologiskt riktigt handhavande av truppen.

Att förekomsten på sina håll inom försvarsväsendet av dylika brister måste motarbetas är självklart. De åtgärder, som från arméchefens sida vidtagits,

Svar på interpellation. (Forts.)

torde emellertid vara de enda som kunna vara ägnade att med omedelbar verkan förhindra ett återupprepande.

Härpå anförde:

Herr **Lundberg** i Uppsala: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra ett tack för svaret å min interpellation. Jag noterar med tillfredsställelse, att åtgärder vidtagits för att lägga till rätta det som brustit i de av mig påtalade fallen. Kompanichefen har erinrats om nödvändigheten att för framtiden ägna uppmärksamhet åt truppens utrustning, och regementschefen har anmält, att permitteringsbestämmelserna för under avrustning varande fältförband omedelbart skola revideras.

Det är givet, att jag har förståelse för svårigheterna att genom generella bestämmelser kunna åstadkomma rättelser, men jag hoppas, att denna erinran mot kompanichefen skall få det goda med sig, att den även kan bli till vägledning för en del andra befäl. Jag är även tacksam för det innehåll, som herr statsrådet inlägger i permissionsförfarandet, och hoppas att det skall tillämpas i praktiken.

Regementschefens vid I 8 förklaring angående permissionsbestämmelserna i Uppsala synes icke vara fullt riktig. Regementschefen var nog fullt medveten om att permissionsbestämmelserna voro mycket restriktiva, ty trots att han skulle ut i fält, uppträdde han kvällen förut som polis, och detta lär visst icke vara så ovanligt för honom. Jag vet inte om det ingår i en regementschefs uppgifter att utöva polistjänst. I detta och vid liknande fall måste jag ändå säga, att det synes vara både obehövt och olämpligt, då Uppsala stad håller sig med egen poliskår.

Vad beträffar den tid, som anslagits till avrustning, är det givetvis svårt att yttra sig. I detta fall visade den sig väl räcka till, då man kunde vinna en dag av de sex anslagna. Klagomålen i detta fall orsakades kanske av att en stor del av de inkallade komma från praktiskt förvärvsarbete och äro vana både vid en hastig arbetstakt och planmässigt och självständigt arbete.

Att påtala de anförda fallen av godtyckligt förfarande hos det militära befälet är emellertid icke huvudsyftet med min interpellation. Detta är att påvisa de verkningar, som militärt godtycke eller tanklöshet kan komma att förorsaka, och att framhålla, att rättsskydd måste gälla även för meniga.

Militieombudsmannen är ju riksdagens valde kontrollant. I detta sammanhang ligger det nära till hands att minna om ordalagen i den motion av Karl Staaff, som väcktes år 1901, om M. O:s införande. De äro värda att anföras och ha en viss aktualitet även i dag, trots att det gått drygt 40 år sedan dess. Även vid den tiden skedde ett efter dåtidens förhållanden kraftigt utbyggande av försvarskrafterna. Karl Staaff säger i sin motion bl. a. följande:

»Kan något vara i större behov av kontroll än just försvarsväsendet? Försvarsväsendet slukar ju en högst väsentlig del av de skatter, som folket till statsändamålets främjande pålägger sig. Det måste då vara av vikt, att full säkerhet vinnes för att dessa väldiga summor användas på det bästa och mest fruktbringande sätt.

Försvarsväsendet ålägger vidare medborgarna betydliga personliga bördor, och om dess utveckling på allmänna värnpliktens grund kommer till stånd, bli dessa bördor mångdubbelt större. Det måste då vara av vikt, att full säkerhet vinnes för att jämväl dessa personliga uppoffringar tagas i anspråk på det klokaste och för fosterlandet nyttigaste sätt.

Ej nog därmed. De personliga tjänster, som krävas av landets ungdom, äro av den alldeles särskilda beskaffenhet, att denna ungdom utan avseende på

Svar på interpellation. (Forts.)

dess egen vilja sättes under helt andra lagar än dem, vilka gälla för medborgare i allmänhet — under lagar, vilka, om de gällde för medborgare i allmänhet, skulle betraktas såsom innebärande det mest olidliga tillstånd, helt stridande mot de allra enklaste frihetsbegrepp. Det måste då vara av högsta vikt, att denna av hård nödvändighet fordrade undantagsställning ej i tillämpningen göres onödigt tryckande och framför allt befrias från allt som kan hänföras till nyck eller godtycke.»

Vi veta, att militieombudsmannainstitutionen infördes under trycket av förra världskriget. Den har fyllt en stor uppgift även om den icke kunnat göra allt som skulle ha varit önskvärt.

De försvarsutgifter vi nu ha och mängden av inkallelser ställa även ytterligare krav på försvarets ledning och manskap. Det som ansågs böra gälla 1901 bör nog understrykas ännu mera i dagens situation. Av naturliga skäl är den nuvarande försvarsberedskapen tung och påfrestande både i ekonomiskt och personligt avseende. En hel del har forcerats fram, och detta har medfört, att naturliga brister uppstått och att en del olämpliga personer anlitats även till befäl.

Allt detta kan ha sina förklaringsgrunder, och i många avseenden kan det vara oöverkomliga hinder för att tillrättalägga bristerna. Men för landets försvar och för bibehållandet av en god försvarsvilja är det dock angeläget, att människomaterialet, som också är en nödvändig och outhärlig del i ett försvar, ägnas tillbörlig hänsyn.

Vi veta, att inom det militära livet måste en order eller en given befallning åttlydas av underordnad, även om den skulle kunna kallas huvudlös. Befälet eller överordnad har en oerhörd makt, och i många fall kan denna väl sägas vara suverän. Det är kanske mänskligt och förklarligt, att en del personer tro, att en befälsställning skall nyttjas för att de skola kunna visa sin makt gentemot de meniga. Disciplin är nödvändig, och verklig och god disciplin är det nog ingen som reser sig emot. Men den får under inga förhållanden missbrukas och måste framför allt handhas med ansvar. Vårt befäl måste även komma ihåg, som herr försvarsministern uttryckte sig i en artikel till Medborgarboken om folkförsvaret, att »vår tids människor önska icke endast att vara viljelösa kuggar i ett själlöst maskineri; de vilja vara medvetna medarbetare i en samverkan».

Detta gör, att även om inkallade, som sig bör, följa disciplinens lagar, så ha de ändock ögon att se och öron att höra med, och inom sig kunna de tänka fritt och samla minnesbilder.

Inkallelserna ha även haft en sådan omfattning att äldre och till mogen ålder komna befolkningsgrupper ha fått pröva militärlivet. Brister och orättvisor från en del befäl, låt vara om det skulle vara ett försvinnande mindretal, spridas såväl bland de inkallade som de hemmavarande.

Vårt befäl, om vilket jag personligen har det intrycket att det i allmänhet står på ett högt plan, har ett oerhört ansvar både för dagens och framtidens försvarsvilja.

Det är givet, att under trycket utifrån kan försvarsviljan upprätthållas, men om detta tryck skulle lätta, så är jag rädd för att de samlade minnesbilderna skulle kunna förbyta försvarsvilja mot försvarsovilja.

Jag vill även påpeka, att man i dagens situation kan spåra tendenser, som tyda på att en försvarsolust håller på att smyga sig in bland folket, och vi som dagligdags träffa folk ute i bygderna, och som skola förklara och försvara de militära åtgörandena, kunna nog vittna om att denna försvarsolust icke bottnar i något, som med en axelryckning kan förklaras bort med att det är trötthet etc., utan som faktiskt kan spåras till de militära förlägg-

Svar på interpellation. (Forts.)

ningarna, där man utsatts för orättvis behandling, och sett exempel på slöseri etc.

Även efter kriget torde vi få räkna med ett ganska kraftigt försvar, och jag vågar, trots att jag är lekman, säga, att det ankommer mycket på vårt befäl, om grunden då skall bli fast och få en förankring hos folket.

Disciplinen kan vara ett sammanhållande element under vissa tider och förhållanden, men jag tror nog, att ett försvars sammanhållning och styrka måste byggas på något mera än disciplin, det måste även finnas kamratskap och förståelse mellan befäl och menig man.

En fransman lär ha yttrat, att kriget vore en alltför allvarlig angelägenhet för att det skulle helt överlätas åt militärerna. Jag har med det sagda och genom min interpellation velat ge uttryck åt att jag anser skyddet av menig man i ledet vara så pass viktigt, att det icke bör tillätas, att ens en liten del av vårt befäl genom oklokt och godtyckligt handlande river sönder det som behövs i krigs- och vargatider, nämligen ett enigt folk, som är besjälade av viljan att bevara sin frihet och självstyrelse.

Även om jag är lekman i militära frågor, så har jag dristat mig att ge uttryck åt denna min uppfattning. Därmed har jag även velat ge till känna, att jag som ledamot av denna kammare icke endast anser mig skyldig att votera anslag etc. till försvaret. Jag anser även, att om det skulle behövas, så bör det även sägas ifrån till försvaret, och den folkvalda kammarens män och kvinnor böra se till att hyfsa och ansa försvaret, så att det kan fylla sin uppgift, och att försvarets män verkligen söka att bevara den vilja till försvar och den vilja till att värna om landet, som nu finns inom alla folkgrupper i detta land.

Herr Nilsson i Göingegården: Herr talman! Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang omnämna ett fall, som har mycket gemensamt med det av interpellanten påtalade. Det gäller andra bataljonen av I 16, som den 14 november förra året kom till avrustningsplatsen vid Göinge. Den blev klar med avlämningen av utrustningen den 18 november men fick det oaktat ligga kvar till den 23 november utan att under tiden sysselsättas med vare sig persedelvård eller annat. Det var ju även i detta fall fråga om manskap, som hade uppgifter att fylla i det civila livet. De hade fullgjort sin beredskapstjänst. De voro färdiga med sin avrustning och kunde icke förstå, varför de skulle hållas kvar ytterligare, när det icke fanns något särskilt att göra för dem.

Herr talman! Jag skall icke beröra fallet med många ord, jag vill bara stryka under, att det av interpellanten påtalade fallet icke är det enda, som kan ge anledning till anmärkning. Man tycker ju, att exemplet rimmar illa med parollen från den högre militärledningen om ett utnyttjande till det yttersta av den tid varunder manskapet är inkallat till beredskapstjänst. Man blir också, som interpellanten framhöll, betänksam då man tänker på de stora summor, som förslösas på detta sätt. Räkna vi med att i det av mig påtalade fallet 900 män höllas kvar i 5 dagar utan att göra någon verklig tjänst och att varje man kostade omkring 10 kronor för dag, offrades i runt tal 40,000 å 50,000 kronor i onödan på detta sätt. Det vore ju sorgligt om den försvarsvilja, som vi kunnat konstatera i vårt land på senare tid, skulle äventyras genom sådana här åtgärder.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tänker icke yttra mig om det sista av herr Nilsson i Göingegården framförda exemplet. Enligt min mening skall saken undersökas. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på att det finns av arméchefen utfärdade be-

Svar på interpellation. (Forts.)

stämmelser angående truppförbands ingående i fältdepå, som innehålla föreskrift om, att huvuddelen av personalen bör hempermitteras snarast möjligt och senast inom en vecka. Det har alltså från arméledningens sida vidtagits kraftiga åtgärder för att bringa ner tiden för fältförbands ingående i fältdepå.

Herr Fröderberg: Herr talman! Med anledning av vad herr Nilsson i Göingegården sade skall jag be att få lämna några upplysningar.

Det går icke lika lätt att avrusta ett förband i våra dagar som det gjorde förr i världen. Då var det bara att lämna in persedlarna till förrådet, varefter en massa militärarbetare fick sätta igång med att laga och tvätta. Nu, när ett förband kommer tillbaka och skall resa hem, måste allt ordnas och synas så att det är färdigt till nästa inkallelse och inryckning. Alla kläder skola synas, de trasiga bytas ut, och det som går att laga skall lagas. Varje plagg skall förses med nummerlapp, och de med nummerlappar försedda skorna, kapporna och andra kläderna skola hängas upp för varje karl. Detta tar sin tid. Det kan hända att någon av dem som komma tillbaka går utan arbete de dagarna, men de flesta ha full sysselsättning. Där materielen lämnas in skall allt göras rent. På expeditionerna arbetar man dag och natt dessa fem dagar för att göra allt färdigt till nästa inryckning. Jag har flera gånger varit med om att försöka förkorta denna tid så mycket som möjligt, men jag kan garantera, att under fem dagar går det icke, om man vill ha allt i fältförrådet så ordnat, att man på några få dagar kan kalla in ett kompani och få det färdigrustat igen. Det är alltså erfarenheten som talar härvidlag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 35, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 484) om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärf för statens vattenfallsverks räkning av enskild kraftdistributionsverksamhet m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. V. Bohlin m. fl. från ersättningsskyldighet;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1943/44 m. m.; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om dyrtidstillägg till den hos riksdagens kamrar, utskott och kansli tillfälligt anställda personalen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Motion om
viss ändring
av vapen-
kungörelsen.*

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående viss ändring av vapenkungörelsen.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr Ericsson i Sörsjön: Herr talman! Det yrkande, som jag framställt i den av mig väckta motionen och som redovisas i detta utskottsbetänkande, är ungefärligen av samma innehåll som det yrkande, som framställdes vid 1940 års riksdag. Då fanns det en reservant antecknad till utskottets utlåtande. Nu kan jag konstatera, att det icke finns någon reservant i samma fråga. Jag tillåter mig ändå att säga några ord och något motivera, varför den av mig väckta motionen angående viss ändring i vapenkungörelsen har avlämnats.

De mest restriktiva bestämmelserna i gällande vapenkungörelse genomfördes för ett antal år sedan i syfte att därigenom lägga hinder i vägen för illojala och statsfientliga sammanslutningar att skaffa sig vapen, som vid lämpligt tillfälle av dem skulle kunna användas för genomförandet av en väpnad kamp inom landet. Personligen har jag dragit den slutsatsen, att om man icke hade funnit tendenser till bildande av sammanslutningar av detta slag, så hade icke dessa inskränkningar i medborgarnas rätt att inneha skjutvapen kommit i fråga. Jag vill för min del icke uttala någon bestämd uppfattning angående huruvida man nått detta i och för sig beaktansvärda syftemål genom ändringarna i vapenkungörelsen. Jag kan emellertid icke underlåta att framhålla, att den illojale medborgaren ibland icke bryr sig så mycket om lagbestämmelser. Det ha vi ju klart för oss kanske allesammans, och i synnerhet kan ju detta vara förhållandet, om den illojale är medveten om att han har stöd i sina strävanden hos utländsk makt, som kanske har goda försänkningar hos svenska medborgare i inflytelserik samhällsställning. Vi ha ju redan kunnat konstatera att samhällsfientliga personer lyckats skaffa sig skjutvapen utan att anhålla om länsstyrelsens tillstånd därtill. Förmodligen ligger det så till, att de flesta av dem, som på olaglig väg kommit i besittning av skjutvapen, ännu icke blivit upptäckta.

Jag anser mig emellertid kunna tolerera, att vissa kvalifikationer erfordras för rätt att inneha skjutvapen, d. v. s. kulgevär, men jag anser icke, att det skall bero på landsfiskalens eller vederbörande polischefs omdöme, om tillstånd till dylikt vapeninnehav skall beviljas eller ej. Så är dock fallet nu. Jag skall icke närmare utveckla denna sak, utan jag skall endast nämna, att min inställning till denna sak är beroende därpå, att det kunnat konstateras fall, då vederbörande intygsgivare givit ett ofördelaktigt yttrande beträffande sökandens kvalifikationer, ehuru sökanden uppenbarligen i fråga om vandel och uppförande rättvisligen icke kunnat anses ha givit anledning till diskvalificeringen.

Motion om viss ändring av vapenkungörelsen. (Forts.)

Beträffande ammunition för kulgevär föreligger enligt min mening ett rätt så egendomligt förhållande. Geväret är ju tämligen värdelöst för det avsedda ändamålet, därest man icke kan anskaffa ammunitionen. Även om medborgaren ansetts värdig att inneha ett gevär, har därmed icke åtföljt någon självskriven rätt att tillhandla sig den nödvändiga ammunitionen. Samma omständliga skrivelseförfarande måste även här tillgripas och detta icke endast en gång utan för varje gång, som vederbörande är i behov av ammunition. Länsstyrelsen är den tillståndsbeviljande myndigheten, men i realiteten blir det polischefens på orten yttrande, som är avgörande för huruvida innehavaren av geväret skall erhålla någon ammunition eller ej, och, om ansökningen tillstyrkes, det antal skott vederbörande anser sig i behov av. Då i regel behovet av ammunition anses vara mycket litet, måste papperskvaren hållas i rörelse ganska ofta. Därigenom förorsakas en onödig fördyring av ammunitionen, vilket har till följd att största återhållsamhet måste iakttagas vid användningen av densamma. Det förefaller vara en rimlig fordran, att den som befunnits skickad att förvärva och inneha dylikt skjutvapen också utan ytterligare särskilt tillstånd skall äga rätt att tillhandla sig den för skjutvapnet nödvändiga ammunitionen.

Utskottet fäster i sitt utlåtande uppmärksamheten på de avsevärda risker för andras säkerhet, som skulle uppkomma, därest övningsskjutningar finge anordnas annorstädes än på skjutbanor eller sådana ställen, där betryggande anstalter vidtagits. Detta ger mig anledning påpeka, att tidigare, innan restriktionerna i vapenkungörelsen genomfördes, hade medborgarna full frihet att inköpa ammunition i obegränsad mängd. Övningsskjutningar förekommo under denna tid icke bara på skytteföreningarnas skjutbanor utan även här och där ute i bygderna. Jag har själv ganska stor erfarenhet av skytteverksamheten från denna tid, eftersom min orts skytteförening var den första förening jag tillhört och allt fortfarande är medlem av. Men jag har icke något minne av att det någonsin inträffat någon olycka, ehuru förr i tiden övningsskjutningar ofta förekommo även annorstädes än å skjutbana.

De risker man utsättes för vid övningsskjutning på annan plats än skjutbana äro enligt min mening mycket ringa i förhållande till de risker, som förefinnas i andra fall. Då man exempelvis har kännedom om hur många människoliv som utsläckas under resa med bil, så skulle man med en liknande argumentering vara berättigad draga den slutsatsen, att bilskjuts överhuvud taget vore alltför riskfyllt för att man skulle kunna använda sig av detta transportmedel. Om man t. ex. sätter sig i en båt för att färdas över ett vattendrag, utsätter man sig också för risker, ty båten kan ju kantra, och det förekommer ju inte så sällan, med följd att årligen många människoliv spillas. Ett förhållandevis stort antal drunkningsolyckor äger rum varje år under badning i sjöar och älvar, och därav skulle väl logiskt följa, att om de risker man utsätter sig för vid badning i sådana vatten vore utslagsgivande, så skulle de flesta människor icke kunna företaga badning annat än i badkar.

Under den tid, som gått, sedan jag väckte den motion, som redovisas i det utskottsutlåtande vi här behandla, har jag erhållit en del skrivelser från personer ute i landet, som uttalat önskvärdheten av ändring i gällande vapenkungörelse på sätt som jag har föreslagit. Även en annan ledamot i denna kammare har tillställts en skrivelse av samma innebörd, och jag skall be att, innan jag slutar, få fördraga en del av innehållet i denna skrivelse. Där säges bl. a. följande: »Riksdagsmännen herrar Ericsson och Sundström föreslå i motion sådan ändring i vapenkungörelsen, att den som fått tillstånd inneha skjutvapen skall få rätt att utan särskilt tillstånd få köpa ammunition till detsamma. Det är ej för tidigt att den kungörelsen ändras, som det nu är är det skandal och dyrt. Jag brukar salongsgevär för skjutning av skadedjur såsom råttor, gråsparvar

Motion om viss ändring av vapenkungörelsen. (Forts.)

och kajor m. m. Härmdagen skulle jag köpa skott hos en järnhandlande i Veberöd» — det ligger förmodligen i södra delen av landet — »som skulle ordna saken för mig. Han tillrådde mig att först gå till kommunalordföranden här i Lillåkra och få intyg på att jag kunde anses lämplig och tillförlitlig att få köpa skott. Sedan skall där ju vara ett flertal intyg på annat, och så när det kommer ifrån landsfiskalen eller KB så kostar det mig minst 5 kronor. Det går för långt, när en man som jag, som är betrodde och varit vald och kan bli ånyo vald till vilket kommunalt uppdrag som helst, dock ej är betrodde att utan mycket bry och besvär och kostnad få köpa några hundra salongsgevärsskott av allra minsta sort...»

Jag skall nu strax sluta mitt anförande, och jag vill säga att eftersom det icke nu finns någon reservation till detta utskottsutlåtande, så skall jag icke framställa något yrkande. Jag föreställer mig visserligen, att det kan finnas en del, som sympatisera med den av mig föreslagna ändringen i vapenkungörelsen. Men jag föreställer mig också, att behandlingen av denna motion kommer att försiggå i tystnad i första kammaren, och följaktligen kommer motioken ändå att bli avslagen, oavsett vad som händer i denna kammare. Jag vill dock framhålla, att jag ämnar, om tillfälle ges, en annan gång återkomma med yrkande i samma riktning.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om fullständigt avskaffande av förfarandet med kungörelsens uppläsande i kyrka.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Interpellation.

Herr Birke erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! I 7 § kungl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen uppställas regler för utskrift av lösenbelagda handlingar, såväl om utskriften sker för hand som medelst skrivmaskin.

Beträffande maskinskriven utskrift bestämmes, att varje fullt utskriven sida skall innehålla minst tjugu rader, att avståndet mellan varje rad skall vara omkring 11 mm samt att antalet bokstäver skall vara minst trettio i rubrik och femtio i det övriga av expeditionen.

Reglerna ha tillkommit såväl för att skydda allmänheten mot en alltför spatiös utskrivning som för att fastställa ett visst förhållande mellan hand- och maskinskrivna expeditioners lösenkostnader. Utgångspunkten synes ha varit handskriftens utrymmesbehov.

I nuvarande tid torde emellertid flertalet expeditioner utskrivas för maskin, varför reglerna borde fastställas med utgångspunkt från de möjligheter maskinskriften lämnar.

Såväl inom som utom förvaltningen är det nu vanligen förekommande radavståndet tätare än det i lösenförordningen föreskrivna, vilket senare kallas »radavstånd 3». »Radavstånd 2» är det vanligaste, men på senare tid har även radavstånd 1½ kommit till allt större användning. Några olägenheter ha icke försports därav.

En enkel kalkyl visar, att ett tätare radavstånd skulle medföra en icke oväsentlig besparing. Om man räknar med det i lösenförordningen föreskrivna antalet bokstäver per rad, vilket torde motsvaras av omkring 60 nedslag per

Interpellation. (Forts.)

rad, får man följande resultat. Med det nu begagnade »radavstånd 3» få 1,200 nedslag rum på en sida. Användes »radavstånd 2» skulle man få rum med omkring 2,300 nedslag och med radavstånd $1\frac{1}{2}$ omkring 3,100 nedslag.

Om antalet nedslag per rad ökades något skulle man med radavstånd 2 nå upp till 2,400 nedslag per sida. Därigenom skulle samtliga lösenavgifter kunna räknas till det dubbla beloppet mot det nuvarande, så att statens löseninkomster icke minskades.

Å andra sidan skulle genom en omläggning icke oväsentliga besparingar vinnas. Först och främst skulle pappersåtgången minskas till hälften, varjämte det i framtiden uppstående behovet av arkivutrymme även minskades i ungefär samma proportion. Ytterligare skulle utskrifterna kunna ske något hastigare, då ständiga ombyten av sidor, karbonpapper etc. icke oväsentligt sinka utskrivningsarbetet.

På grund av det ovan anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat den besparing som skulle ernås genom en föreskrift i lösenförfordningen om att tätare radavstånd skall användas vid utskrivning av expeditioner medelst skrivmaskin,

och är herr statsrådet villig att låta utreda frågan om ändring av dessa förhållanden?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 28, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 6 mars 1942 (nr 63) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*, nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 22, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.; och

herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*, nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 31, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juni 1932 (nr 180) om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 12.31 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 20 februari.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen, varjämte undertecknad på grund av förfall för sekreteraren, jämlikt herr förste vice talmannens förordnande, tjänstgjorde vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 16 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 37, angående disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 38, angående förvärv av Malmö—Simrishamns m. fl. järnvägar;

nr 39, angående anslag till telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm; och

nr 40, angående dispositionen av ett för vissa byggnadsarbeten vid erkända alkoholistanstalten Dagöholm anvisat anslag; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 41, angående bidrag till inköp av vägbyggnadsmaskiner.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 297 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 298 av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1943/44 under riksstatsens andra huvudtitel, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1943/44 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss statens järnvägar tillhörig vattenrätt m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ytterligare uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m.; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

nr 7, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av lagen om adoption;

nr 8, i anledning av väckt motion angående åtgärder till förhindrande av för tidig skörd av skogsbär; och

nr 9, i anledning av väckt motion angående utredning om rätt för hustru att bära sitt eget i stället för mannens släktnamn; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa personer från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

§ 5.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 42, angående modernisering av flygplanskryssaren Gotland;

nr 43, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken;

nr 44, angående bestridande av änkan Tora Virginia Bengtsson och Gun-Britt Bengtsson tillkommande livräntor; och

nr 45, angående befrielse för Å. B. Jönsson m. fl. från ersättningsskyldighet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.05 e. m.

In fidem
Gunnar Britth.